

**BOSHLANG‘ICH SINFI O‘QUVCHILARIDA KREATIV QOBILIYATLARNI
RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHGA TA‘SIR
ETUVCHI OMILLAR**

Amirqulov Azamjon Joniql o‘g‘li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika fakulteti

“Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi” kafedrasini o‘qituvchisi

Tel:+998(97)8460097

E-mail:azamjonamirqulov95@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada kreativlik tushunchasi mazmuni, mohiyati va uning nazariy metodologik asoslari, inson tafakkuri, tasavvuri undagi fikrlash shakllari yoritib berilgan. Bugungi zamonaviy o‘qituvchilar o‘quvchilarning kreativ fikrlashini shakllantirish mazmuni va usullari bo‘yicha ma‘lumotlarga ega bo‘lishlari va o‘zlari ham o‘quvchilarga fikrlashda ijodiy yondashishiga yordam bera olishlari haqidagi fikrlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: kreativlik, ijodkorlik, jodiy fikrlash, , kreativ sifatlar, ta‘lim, metod.

Аннотация: В данной статье раскрываются понятие творчества, его содержание, сущность и теоретико-методологические основы, мышление человека, воображение, а также формы мышления в нем. Сегодняшние современные учителя владеют информацией о содержании и методах формирования творческого мышления учащихся и сами могут помочь учащимся проявить творческое мышление.

Ключевые слова: творчество, креативность, творческое мышление, творческие качества, образование, метод

Abstract: In this article, the concept of creativity, its content, essence and its theoretical methodological foundations, human thinking, imagination, and the forms of thinking in it are explained. Today's modern teachers have information on the content and methods of forming students' creative thinking, and they themselves can help students to be creative in their thinking.

Key words: creativity, creativity, creative thinking, creative qualities, education, method

Bugungi kunda asosiy e'tibor o'quvchi yoshlarning ta'lim-tarbiyasiga, ularning mustaqil fikrlaydigan, yuksak tafakkur egasi va ma'naviyatli insonlar bo'lib shakllanishlariga qaratilgandir. Prezidentimiz ta'kidlaganlaridek, "Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz"[1].

"Kreativlik" deganda, shaxslarning o'ziga xos g'oyalarni yaratish va innovatsion qarorlar qabul qilish qobiliyatini chuqur anglash jarayoni tushuniladi. Bugungi kunda ta'limga qo'yiladigan asosiy talab ma'lum chegaralardan chiqib ketadigan, nostandart qarorlar qabul qila oladigan, yangilik bilan ajralib turadigan maxsulotlarni yaratadigan ijodiy shaxsni rivojlantirish ekanligi bilan bog'liq.

"Kreativlik" tushunchasiga ta'rif berishning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqib, biz kreativlikni tushunishni tarixiy-falsafiy tahlilida inson ijodiy faoliyatining alohida hodisasi sifatida ko'rib chiqishni zarur, deb hisoblaymiz. Ijod muammosi, uning ko'p qirraliligi va uni tushunish, talqin qilishda plyuralizm mavjudligiga imkon beradi.

"Ijodkorlik" so'zining etimologiyasiga murojaat qiladigan bo'lsak, "kreativ" inglizcha "creative" – "ijodkor", "yaratuvchi" so'zlardan olingan. Ushbu tushunchalar fransuz va nemis tillarida ijodkor va kreativlikni belgilash uchun turli xil leksik birliklar ham mavjud, fransuz tilida "oeuvre" (ijodkorlik), "creative" va "schaffen" (ijodkorlik) va nemis tilida "kreativität", ya'ni "ijod" va "yaratish" tushunchalari qarama-qarshidir.

Lug'atlarda biz ijodkorlikning quyidagi ta'riflarini uchratamiz:

-sifat jihatidan yangi, ilgari hech qachon bo'lmagan narsani yaratuvchi faoliyat[2];

-loyihalash va amalga oshirish orqali yangi madaniy va moddiy qadriyatlarni yaratish:[3]

-ma'naviy va moddiy qadriyatlarni yaratishga qaratilgan inson faoliyati

-yangilik, takomillashtirish, boyitish, rivojlanish elementlari bilan singdirilgan faoliyat

Ko'rib turganimizdek, kreativlik va ijodkorlik ta'riflarida fikrlashning moslashuvchanligi, yangi narsalarni topishga intilish, naqshlarni engish qobiliyati kabi ba'zi fikrlar bir-biriga to'g'ri keladi, bu, albatta, hodisalarning birlashgan tabiatidan dalolat beradi.

-“Ijodkorlik” va “kreativlik” mazmunining qarama–qarshiligi, umumiy ma’noda, quyidagicha ifodalanishi mumkin:

-ijodkorlik – sifat jihatidan yangi moddiy va ma’naviy qadriyatlarni yaratuvchi inson faoliyati jarayoni;

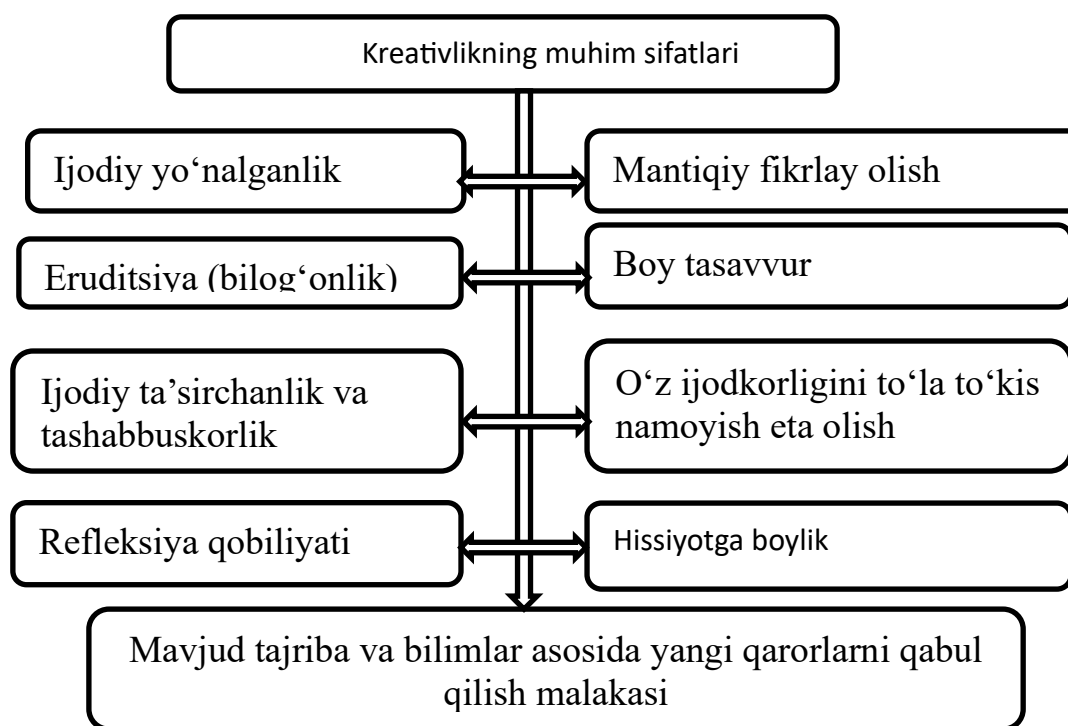
-kreativlik – bu shaxsning xususiyatlari, uning tubdan yangi g‘oyalarni ishlab chiqarish qobiliyati;

- kreativlik – bu insonning g‘ayrioddiy g‘oyalarni yaratish, an’anaviy fikrlash shakllaridan chetga chiqadigan original echimlarni topish qobiliyati;

- ijodkorlik – muammoning individualligini ta’kidlab, uning yangi echimlarini topish qobiliyati.

- Ijodkorlik ruh va ongning ichki faoliyatini nazarda tutadi, uning natijasi jamiyat taraqqiyotining barcha keyingi bosqichlarida fan va madaniyatda muhim hodisaga aylanishi mumkin bo‘lgan narsaning yaratilishidir. Kreativlik sifatleri quyidagi rasmda o‘z aksini topgan (1-rasmga qarang).

1-

rasm. Kreativlikning muhim sifatleri

Tadqiqotchi Z.Raximovning ta’kidlashicha, “odatda kreativlik o‘quvchilarning faoliyatida tez–tez ko‘zga tashlansada, biroq bu holat bolalarning kelgusida ijodiy yutuqlarni qo‘lga kiritishlarini kafolatlamaydi”[4]. Faqatgina ular tomonidan u yoki bu ijodiy ko‘nikma, malakalarni o‘zlashtirishlari zarur, degan ehtimolni ifodalaydi. Bolalarda kreativlikni rivojlantirishda quyidagi shartlarga e’tibor qaratish zarur:

-ular tomonidan ko‘p savollar berilishini rag‘batlantirish va bu odatni qo‘llab-quvvatlash;

- o‘quvchilarning mustaqilligini rag‘batlantirish va ularda javobgarlikni kuchaytirish;

- o‘quvchilarning tomonidan mustaqil faoliyatning tashkil etilishi uchun imkoniyat yaratish;

-o‘quvchilarning qiziqishlariga e‘tibor qaratish”.

“Kreativ” so‘zining ma‘nosi yangilik yaratish irod qilish degan ma‘noni anglatadi. Shunday ekan ijodkorlik hisini yosh kelajak avlodda uyg‘otish albatta ularni tarbiyalayotgan, ta‘lim berayotgan insonga bog‘liq. Ijodiy maqsadlarni ro‘yobga chiqarish kreativ fikrlashni taqozo etadi, lekin shu bilan birga aqliy salohiyat, soha borasidagi bilim va san‘atkorlik talanti kabi kengroq va maxsus ko‘nikma va qobiliyatlar ham zarur bo‘ladi. Masalan, san‘at durdonalari yoki texnologik kashfiyotlarni yaratish bilan bog‘liq buyuk ijodkorlikda kreativ fikrlashdan tashqari salmoqli talant, chuqur bilim, muayyan sohada tinimsiz mehnat hamda jamiyat tomonidan ushbu mahsulot qiymatga ega ekanligi haqida e‘tirof ham talab etiladi. Aksincha, kichik yoxud kundalik kreativlik (masalan, fotojurnalda rasmlarni mahorat bilan joylashtirish; oziq-ovqat qoldiqlaridan yangi taomni hosil qilish yoki ishxonadagi murakkab muammoga ijodiy yechim topish kabi) ijodiy fikrlashga qodir deyarli barcha insonlarga zarur. Kreativ fikrlash ta‘siri butun jamiyatga sezilarli innovatsiya turlarining ortiga tushishi rost, lekin u ayni damda universal va fenomen hamdir, ya‘ni har qanday shaxs, u yoki bu darajada, kreativ fikrlash qobiliyatiga ega. Kreativ fikrlash testlarining birinchi avlodi domenning umumiyliigi, ya‘ni har qanday sohadagi ijodkorlikning umumiy xususiyatlari mavjudligi haqidagi g‘oyaga asoslangani kabi tadqiqotchilar ijodkorlikni baholaydigan sinovlarda shaxsning natijalari umumiyashtirilishi mumkinligini, bir sohadagi kreativlik ikkinchi sohaga ham o‘tkazilishi mumkinligini taxmin qilganlar. Ushbu tadqiqotlar yo ijodkorlik uchun zarur bo‘lgan qobiliyat va ko‘nikmalar domenga bog‘liq bo‘lib, domendan domenga ajralib turishini ta‘kidlamogda, yoki ikki yondashuvning qisman jamlagan ijodkorlik modellarini taqdim etmogda. “Domen” deganda san‘at, adabiyot, tarix yoki astronomiya kabi ilmning har qanday muayyan sohasi yoki muayyan ilm sohasi asosida yotadigan va uni qo‘llab-quvvatlaydigan reprezentatsiyalar turkumi tushuniladi. Tadqiqotchilar tomonidan kreativ yondashuvning quyidagi domenlari sanab o‘tilgan: kundalik, ta‘limga oid, harakatga oid, ilm-fanga oid va san‘atga oid sohalar. Ijodiy faoliyat “San‘atkorlik” va “Ilmiy” sohalariga ajratilgan. Ijodiy faoliyat uch umumiy sohaga bo‘linishi mumkin: verbal, san‘atkorlik va muammoni hal qilish. Kreativlik

sohalarini o'rgangan amaliy tadqiqotlarning batafsil tahliliga ko'ra, matematika ilmiy sohasi doimo boshqa ijodkorlik sohalardan yaqqol ajralib turadi. Har qanday shaxsning ijodiy faolligi uchun to'rt zaruriy qismi sanab o'tiladi: sohaga bog'liq qobiliyatlar; kreativlikka bog'liq jarayonlar; vazifa borasidagi ishtiyoq (motivatsiya); mos, qulay sharoit.

Xulosalar:

Yuqorida keltirilgan ilmiy dalillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Kreativ tushunchasi shaxsning o'zini o'zi anglash nazariyasini rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. O'z-o'zini anglash genetik, individual va shaxsiy salohiyatini ochib berishga qaratilgan adekvat sa'y-harakatlarni qo'llash orqali shaxsning muvozanatli, uyg'un rivojlanishini anglatadi.

2. O'z-o'zini anglash jarayoni va natijasining barqarorligi va adekvatligi o'z-o'zini anglash uchun qo'llaniladigan strategiyalar bilan bog'liq. Shaxsning o'zini o'zi anglash strategiyasida biz uzoqni ko'zlagan rejalar va prognozlariga asoslanib, shaxsning o'zini o'zi anglash jarayoni, uning hayotiy ma'nosi va qadriyat yo'nalishlarini anglash orqali insonni boshqarish jarayonini tushunamiz.

3. O'z-o'zini amalga oshirish strategiyasini tanlashni o'rganish ikki jihatni ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Birinchi jihat, mazmunli, qiymat-semantik va motivatsion shakllanishlarni, shuningdek, shaxsning o'zini o'zi boshqarish tabiatini o'z ichiga oladi. Ikkinchi jihat, shaxsning o'zini o'zi anglash o'chog'i, tegishli strategiyalarni tanlash uchun yo'naltirilgan asos sifatida, semantik va vaqtinchalik istiqbol, shaxsiyat yo'nalishi, o'ziga munosabat va sub'ektiv nazorat kabi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi.

4. O'z-o'zini anglash strategiyasini tanlash noaniqlik sharoitida amalga oshiriladi, uni bartaraf etish, birinchi navbatda, ijodiy xususiyatlarning o'ziga xos jihatlariga bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim – tarbiya va ilm – fan sohalarini rivojlantirish chora – tadbirlari to'g'risida"gi 2020 yil 6 noyabrdagi PF-6108-son farmoni.

2. Педагогика: термин, понимание, определение: слов.-довид. За заг изд. Граммы. В. Ложкина. Луцк: Волын. нац. Как дела Киев, 2011. 188 с.

3. A.A.Ismoilov, X. J.Daminov Z.A.Kosimova G.A.Primov "Kreativ fikrlashni baholash". Toshkent-2021.

4. R.Ishmuxamedov, M.Yuldashev “Ta’lim va tarbiyada innovatsion texnologiyalar” o‘quv qo‘llanma 2013 y
5. Sulstonova G.A. Pedagogik mahorat. O‘quv qo‘llanma– T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2005-yil.
6. Axmedova M.E. Meliboyeva R.N. Bekmirov T.R.Nurmatov A.N.Kasbiy pedagogika. Darslik. “Tibbiyot nashriyoti matbaa uyi”, MCHJ. Toshkent - 2022. 250 bet.

